

STAROSLOVĚNŠTINA A JEJÍ OSUDY DO SOUČASNOSTI

ŘECKOKATOLICKÁ CÍRKEV NOSITELKOU STAROSLOVĚNŠKÉHO DĚDICTVÍ?

V této poslední historické části se pokusíme vysledovat stopy a osudy katolíků byzantského obřadu a slovanské liturgie od zákazu slovanské a jiných národních liturgií, jak jsme již o nich četli (mozarabské, ambroziánské a dalších), papežem Řehořem VII.

Slovanské bohoslužbě po celou její éru existence nikdo z mocných příliš nakloněn nebyl. Hodi-la se jako zástěrka při hájení nebo prosazování ekonomických, vojenských, mocenských a politických zájmů, jinak však byla utlačována anebo ve stínu majoritní liturgie, ať již na Západě latinské nebo na Východě pravoslavné liturgie. Poznali jsme službu, kterou prokázala Mojžíšovi a Svatoplukovi, jak podstatný měla vliv na slovanské sebeuvědomění všech slovanských národů, ať Čechů, Slováků, Poláků, Chorvatů, Slovinců a Korutanců, Rusů v Zakarpátí i Bělorusů, Černohorců, bosenských Srbů a Makedonců. Jazyk všech těchto národů se v průběhu raného středověku vyvinul ze společného staroslověnského základu, jemuž se postupně čím dál více podle svých podmínek rozvoje vzdaloval, takže dnes si již vzájemně s jinými Slovany rozumíme buď stěží anebo vůbec ne, a jiné slovanské jazyky se musíme učit. - Posloužila i v době prvního národního probouzení v období svatoprokopském a jako nostalgická vzpomínka, kterou je třeba vzkřísit, aby kořeny českého národa dočista neodumřely a celý národ se neponěmčil, bylo umělé znovuzavedení slovansko-byzantské liturgie na některých místech v Čechách a na Moravě za císaře Karla IV. ve 14. století.

Vyhnaní slovanští mniši z kláštera na Sázavě se uchýlili nejprve do nově vybudovaného kláštera ve Visegrádu nad Dunajem v dnešním Maďarsku. Sem a dále na východ už nezasahovala tolik moc evropských vládců s jejich latinskými obřady, a bylo sem daleko i z Východu, kde už pomalu končili Byzantinci pod náporom islamizovaných Arabů-Turků, a národnostně a státně determinované pravoslaví se teprve formovalo v bulharském, srbském a ruském carství. Oblast východního Slovenska, Polska, Podkarpatské Rusi, východu Ukrajiny, Bílé Rusi, centrálního Maďarska a okolí Balatonu, a velká část hornatého Balkánského poloostrova v Dinárských horách i s dalmatským pobřežím, to byla ta území, kde lidé s otevřenou náručí přijímali slovansko-byzantskou bohoslužbu, poněvadž v sobě zároveň spojovala jejich východní mentalitu a slovanství. Centrem se stalo okolí Ochridského jezera v horách na pomezí dnešní Albánie, Makedonie a Řecka.

Mniši přicházeli do krajín, kde se slovansko-byzantská liturgie praktikovala již několik století od doby svatých Cyrila a Metoděje, nepřicházeli tedy do míst, kde by s ní teprve začínali. I sem občas zaléhaly mocenské a politické tlaky, které slovanské bohoslovce tu a tam potlačovaly nebo omezovaly. Slyšeli jsme již o azylu, který poskytl přes 80 mnichů z Dalmácie císař Karel IV. a jak jim postavil Emauzský klášter v Praze. Zatímco z Balkánu začali být postupně vytlačováni jednak Srby šířícími pravoslaví a pronikajícím Turky šířícími islám i polatinštěnými Chorvaty, takže se jejich počet velmi snížil, minimální útlak byl na území na pohraničí velkých mocností, v oblasti Slovenska, Zakarpátí, Bílé Rusi, Pověslí, východního Maďarska a Moldávie. Zde slovansko-byzantská liturgie zdomácněla a odsud v současné době čerpáme většinu podstatných dokladů o historii jak z písemných, tak z fosilních archeologických nálezů. Mimoto se zde nachází do současné doby mnoho zachovalých zvyků, tradic, pověstí i kulturních a kultovních předmětů, zejména obrazů a ikon, a literárních památek.

V Českém království zavládla v 15. století husitská revoluce s jejími ekonomicko-sociálními zájmy. Šlo o devastující pohromu, která téměř zcela zničila hospodářství v Čech, Moravě a Slezsku. Města i vsi byly vypáleny, genocidě podlehl více než 1/3 obyvatelstva. Celá rozsáhlá území byla liduprázdná, jinde byl hladomor, neboť z vypálených polí nikdo nesklízel a nebylo nově oseto, dobytek byl vybit. Tento pohled je jiný než oslavný Jiráskův, podporovaný osvícenstvím a zednářstvím, první republikou i komunistickým režimem, všemi zaměřenými proti katolické církvi nebo náboženství jako takovému vůbec. Tato nejtemnější doba českých dějin a bratrovražedného úpadku je dobře popsána v pramenech a kronikách (namátkou ve Zbraslavské kronice, Pražské (Husitské) kronice a jiných). Po skončení husitských válek byl každý, kdo nepatřil k latinské církvi, sledován s podezřívavými pohledy a podezírán z herezí a mylných učení. To se týkalo i katolíků držících slovansko-byzantský obřad, kteří přežili nejprve fanatické sympatie kalíšníků, potom však o to větší nenávisť, když je nepodpořili. I když měli slovansko-byzantskou liturgii a Řím je od sebe oddálil, byli stále katolíky, i když bez hlavy. Nepatřili k odloučeným bratřím z pravoslaví, uzavřeným do svých národních (a dokonce v té době i cízaropapistických) církví a církvíček, vzájemně bojujících o uznání svého primátu a o nadvládu nad jinými společenstvími, a nestali se ani protiřímskými protikatolickými odpadlíky.

Apoštolský exarchát řeckokatolické církve v České republice⁷⁸ definuje víru katolíků slovansko-byzantského obřadu takto:

⁷⁸ <http://www.exarchat.cz/my.html>

„Církev je univerzální - pro všechny lidi, rasy a národy, stejně jako pro všechny časy.

Řeckokatolíci neboli uniaté patří do velkého společenství katolické církve, se kterou jsou věroučně jednotní.

Být katolíkem znamená vyznávat pravou víru, přijímat sedm svátostí a za nejvyššího představitele uznávat římského papeže. Tím není vyloučena různost obřadu (ritu), tedy způsobu slavení mše sv., vysluhování svátostí, církevního kalendáře, liturgického jazyka, postní disciplíny.

Název církve je málo výstižný, správněji by byl: katolická církev byzantského (východního) obřadu. Řeckokatolíci patří do katolické církve. Uznávají autoritu římského biskupa (papeže), liší se pouze svým obřadem. Eucharistii a ostatní liturgické úkony slaví v byzantsko-slovanském obřadu, kterým vysluhovali v naší vlasti sv. Cyril a Metoděj v době velkomoravské. Z českých světců, jejichž život byl spjat s východní liturgií, jmenujme alespoň sv. Prokopa, sv. Ludmilu a sv. Václava, který stál u kolébky české státnosti.“

Zlomem ve vztahu k Svatému Stoli a latinské církvi a historickým milníkem pro další vývoj se stalo uzavření Brest-Litevské a později Užhorodské unie, tj. uzavření Unie (sjednocení) s katolickou církví v Římě. Papež Klement VIII. koptoval (přijal) „Řeky“ do svazku katolických církví apoštolskou konstitucí *O unii východních křesťanů s římskou církví* v roce 1595. Tím se zároveň i vyjasnil vztah k pravoslavným církvím, s nimiž řeckokatolíky spojuje jen podobnost byzantského obřadu; nauka je katolická. Této unii předcházela dlouhá etapa vzájemného vyjednávání a ústupků zejména z katolické strany, jak dosvědčuje např. bulla papeže Lva X. z 16.5.1521, kterou pro dokreslení poměrů uvádíme jako přílohu.

Podle⁷⁹⁾ během období, kdy byl Český stát podroben a včleněn do společenství národů Rakousko-Uherského mocnářství, spadali řeckokatolíci pod pravomoc Lvovské [řeckokatolické] diecéze. Nebylo jim bráněno v rozvoji, ale nebyli nijak podporováni. Významným krokem pro naše území bylo ustavení [řeckokatolické] diecéze v Prešově na Slovensku papežem Piem VII. dne 22.9.1818.

Z historie se dále uvádí: Po vzniku samostatného Československa byli řeckokatolíci podřízeni pod jurisdikci prešovského biskupa. Pro řeckokatolíky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, pocházející převážně z bývalé Podkarpatské Rusi a východního Slovenska, byla dne 16. prosince 1933 zřízena v Praze ústřední farnost s kostelem sv. Klimenta v areálu Klementina, který v roce 1931 daroval tehdejší pražský arcibiskup František Kordač. Prvním pražským farářem se stal pozdější světicí biskup prešovský ThDr. Vasil Hopko. Prešovský vладыka biskup Peter Gojdič zřídil kromě pražské farnosti i řeckokatolickou farnost pro zemi Moravskoslezskou se sídlem v Brně. - Po druhé světové válce došlo ke zřízení pomocných duchovních správ s vlastním knězem v Liberci, Tachově, Plané, Jelení, Mikulově a Bruntálu.

Po administrativním inscenovaném „Prešovském soboru“ z 28.4.1950 komunistický režim řeckokatolickou církev v Československu zakázal a postavil mimo zákon. Všichni její věřící byli úředně prohlášeni za pravoslavné. Řeckokatolíci kněží byli uvězněni a odsouzeni, někteří z nich s rodinami deportováni. Biskup Petr Gojdič byl také uvězněn a odsouzen k doživotnímu žaláři, kde také zemřel. (Naši komunističtí vládcí se nechali inspirovat - možná to dostali příkazem z Moskvy - obdobným ruským postupem, kdy bylo ze dne na den převedeno v Sovětském svazu více než 20 milionů řeckých katolíků i s kněžími, kostely, kaplemi a vším movitým i nemovitým majetkem do (státní) pravoslavné církve. Událo se to prý „naprosto dobrovolně“, kdo se nepodřídil, jel do lágru na Sibiř, a víc se už nevrátil. Tak údajně zahynulo přes 6 milionů řeckokatolíků. Další zdecimování jejich počtu měl způsobit úmyslný hladomor na Ukrajině, který

Znak Apoštolského exarchátu

Tři světce - Cyrila, Metoděje a Klimenta, patrona pražské katedrály, symbolizuje heraldickou mluvou znak řeckokatolického exarchátu. Oba věrozvěsty představují litery K(Kiril) a M(Metoděj). Beránek znázorňuje výjev ze života sv. Klimenta - zázračné objevení pramene ve vyhnanství na Krymu, na světcovu mučednickou smrt upomíná i kotva, do které přechází trojramenný kříž symbolizující řeckokatolickou církev. V modrém poli stojí na hnědošedé skále stříbrný beránek se zlatou svatozáří a tlučká do skály, ze které vyráží pramen. Ve zlaté hlavě štítu šedohnědý trojramenný kříž přecházející v kotvu, provázený písmeny K a M. Nad štítem je mitra provázená berlou a křížem, vše převýšeno biskupským kloboukem.

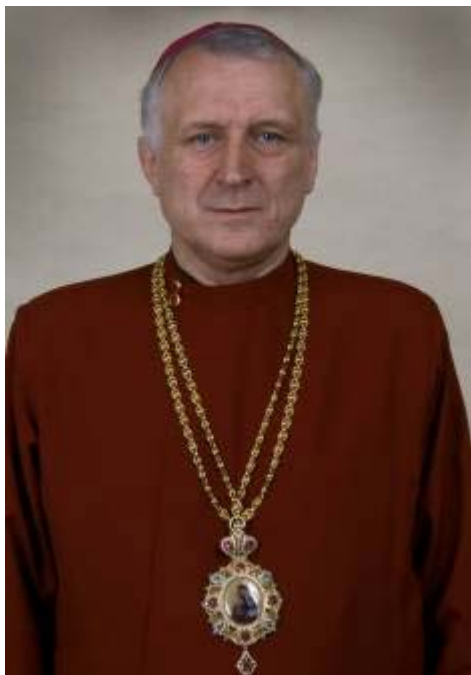
⁷⁹⁾ <http://www.exarchat.cz/my.html>

Stalin nařídil v padesátých letech pro „obilnici Evropy“; tentokrát šlo o celkové potření religiozity jako takové, nezaměřené konfesně.)

Činnost řeckokatolické církve byla obnovena usnesením československé vlády ze dne 13.6.1968 na základě petiční akce s více než 40 tisíci podpisy, kterou předal vládě tehdejší pražský apoštolský administrátor František Tomášek. I když byla činnost řeckokatolické církve obnovena, byla postojem tehdejší úřadů velice omezena a prakticky funkční byla jenom Praha. Normální podmínky přinesl až listopad roku 1989.

Neměli bychom pro úplnost zamlčet určitou anomálii během totalitního období, kdy se v české katolické církvi začal pociťovat nedostatek kněží. Zatímco řeckokatolické duchovenstvo podržuje byzantské zvyky, jež jsou shodné s pravoslavnými, neboť mají společné kanonické východisko, tedy kněz může být svobodný nebo ženatý, ale po svěcení už nesmí svůj stav změnit, a biskup musí být svobodný, hledalo se řešení, jak umožnit, aby ženatí katolíci ve zralém věku směli přijmout svátost kněžství. Protože zde řeckokatolická hierarchie nebyla, stával se římskokatolický hierarch také uniatským hierarchem. Docházelo tak ke kompromisu mezi katolickou a řeckokatolickou kněžskou praxí, kdy byli po náležitém studiu (často v podzemní církvi) ženatí muži po závazku sexuální abstinence po zbytek života připuštěni ke svěcení „na titul řeckokatolické církve“ a stávali se tak řeckokatolickými kněžími latinského obřadu (tak sloužil Svatou liturgií i svatý Cyril); obcházel se tak závazek celoživotního celibátu katolických kněží, zároveň tato skutečnost ukazuje na fakt, že římskokatolická nikdy nepovažovala řeckokatolickou církev za nějakou cizorodou denominaci, ale že ji chápala jako nedílnou, plnohodnotnou a rovnocennou část svého ústrojného celku. - Po obnově normálních podmínek však muselo dojít k nápravě stavu, a proto několik desítek takto svěcených kněží muselo v letech 1990-1994 doplnit své studium o znalosti východního ritu a slovanštiny na řeckokatolické teologické fakultě v Košicích na Slovensku, aby mohli být plnoprávními řeckokatolickými kněžími v České republice a aby je tato církev jako kněze z krizového období také přijala.

Dekrety prešovského biskupa z dubna 1992 byly zřízeny děkanáty v Ostravě pro Moravu a Slezsko a v Liberci. Po vzniku samostatného českého státu zřídil

prešovský biskup Ján Hirka Biskupský vikariát pro katolíky východního obřadu k 1.1.1993. Biskupským vikářem byl jmenován o. Ivan Ljavinec, kancléřem o. Eugen Ján Kočiš. Tajemníkem byl později jmenován o. Ludvík Šťastný. Sídlo bylo zřízeno v části farní budovy farnosti sv. Haštala v Praze, kterou přičiněním pražského arcibiskupa Františka kardinála Tomáška a světicího biskupa Jana Lebedy dostala k dispozici pražská farnost u sv. Klimenta v roce 1989.

Papež Jan Pavel II. vyhlásil 13.3.1996 na území České republiky nový Apoštolský exarchát pro řeckokatolíky spadající pod přímou pravomoc Apoštolského stolce. Prvním exarchou se sídlem v Praze byl jmenován mons. Ivan Ljavinec, který se stal titulárním biskupem akalissenským. Řeckokatolická církev v České republice má dnes 25 farností v sedmi děkanátech s 35 kněžími. Tyto farnosti mají poněkud jinou podobu, než na kterou jsme běžně zvyklí, územně totiž zahrnují i několik okresů.⁸⁰ - Papež Jan Pavel II. jmenoval dne 24. 4. 2003 nového biskupa Řeckokatolické církve v České republice. Stal se jím 55-letý řeckokatolický kněz, učitel dogmatické teologie na Teologickém institutu UK v Košicích, ThDr. Ladislav Hučko.

Vladyka - exarcha⁸¹

Otec biskup Ladislav Hučko se narodil 16. února 1948 v Prešově v rodině řeckokatolického kněze. Když ho v roce 1966 nevzali na Teologickou fakultu v Bratislavě, začal studia experimentální fyziky na Přírodovědecké fakultě UPJŠ v Košicích, která zakončil v roce 1971. V letech 1973-1989 žil v Bratislavě, kde se věnoval výzkumné práci v oblasti těžby ropy a plynu. Několik měsíců po pádu totality působil jako redaktor v Katolických novinách. V letech 1990-1991 pracoval jako výkonný sekretář

⁸⁰ Člověka maně napadá logická myšlenka, že by vlastně všichni Češi měli být řeckými katolíky a ne římskými katolíky, chtěli-li se prohlašovat za dědice svatých Cyrila a Metoděje. Problém zřejmě tkví v české národní povaze, která se vždy přiklání spíše k tomu západnímu než k tomu východnímu. Jistě to silně souvisí s poměry po příchodu slovanských kmenů do našeho teritoria, kdy došlo k silnému smíšení Slovanů s Markomany a Kvády, dřívějšími obyvateli našich krajů. Tak jsme jako potomci zdědili mnohem víc germánských vlastností, a širokobřehá, „nezodpovědná“ rozmáchlost Rusů je nám cizí. Staroslověnština nám dopomohla k národnímu sebeuvědomění, k vlastní státnosti, k vlastnímu jazyku, a jako použitá a nepotřebná věc pak později již ani nebyla postrádána, když ji jiná moc z našeho území vykořenila. Získali jsme pomocí ní, co jsme potřebovali, a zjištěně se opět napojili po krátké epizodě s ní na západní latinský proud. Stala se po celý středověk, národní obrození i nyní v moderní době folklórní záležitostí a turistickou atrakcí, kdy můžeme zbožně zavzpomínat na slovanské věrozvěsty, ale život jde jinudy.

⁸¹ <http://www.exarchat.cz/vladyka.html>

Osobním **znakem** otce biskupa je čtvrcený štít:

V prvním a čtvrtém poli je znak apoštolského exarchátu. První pole je zlaté a je na něm šedohnědý řeckokatolický kříž vyrůstající z kotvy (symbolizuje mučednickou smrt sv. Klimenta, patrona naší katedrály, s jehož kultem jsou úzce spojeny prvopočátky křesťanství u nás), po stranách provázený červenými literami K a M (připomínají počátky křesťanství, cyrilometodějskou misi). Čtvrté pole je modré. Je na něm šedohnědá skála, na které stojí stříbrný Beránek se zlatou, červeným křížem ozdobenou, svatozáří a zpod jeho přední pravé pozdvížené nohy vytéká stříbrný pramen. (To znázorňuje výjev ze života sv. Klimenta - zázračné objevení pramene ve vyhnanství na Krymu - freska nad hlavním oltářem v katedrále sv. Klimenta, vytvořená r. 1715 malířem Janem Hiebelem.) Druhým a třetím polem je červené. V nich se nachází zlatý latinský heraldický kříž, z jehož příčného břevna září dolů zlaté paprsky. Zprava nahoře nad ním je zlaté slunce a vlevo nahoře stříbrný měsíc. Zlaté paprsky pod křížem symbolizují osobní biskupské heslo: „Já jsem světlo světa“ (Jan 8,12). To světlo září z kříže, kde se dokonalo a ve vrcholné míře ukázalo Ježíšovo poslání být světlem světa. Stříbrný měsíc symbolizuje „ženu oděnou sluncem“, Marii, která jako měsíc není zdrojem světla, ale v největší míře odráží Boží světlo symbolizované zlatým sluncem.

Konference biskupů Slovenska. Po roce 1989 se pro něho otevřely možnosti systematického studia teologie. V roce 1992 byl poslán do Říma na teologická studia na Papežské Lateránské universitě, která roku 2000 ukončil doktorátem. Tématem jeho práce byly kosmologické idey ruských náboženských myslitelů 19. a 20. století. Kněžské svěcení přijal 30. března 1996 z rukou Mons. Slavomira Miklovše, biskupa Křiževacké eparchie v Chorvatsku. Po svém návratu z Říma v roce 2000 začal vyučovat dogmatickou teologii na Teologickém institutu v Košicích a současně vykonávat duchovní službu v Geriatrickém centru sv. Lukáše v Košicích. Je zakládajícím členem a šéfredaktorem teologického časopisu Verba Theologica, který společně vydávají teologické instituty v Košicích a na Spišské Kapitule. Rok působil také jako spirituál v Kněžském semináři sv. Karla Boromejského v Košicích.

Katedrála sv. Klimenta v Praze⁸²

Darovací dekret

BLAHÉ PAMĚTI FRANCISCUS DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA ARCHIEPISCOPUS PRAGENSIS, EIUSDEM APOSTOLICAE SEDIS PER BOHEMIAM ET PER CELEBERRIMAS BAMBERGENSEM, MISNEUNSEM, RATISBONENSEM DIOECESIS LEGATUM NATUS, BOHEMIAE PRIMAS, UTRIVSQUE FACULTATIS THEOLOGICAE IN UNIVERSITATE PRAGENSI CANCELLARIUS PERPETUUS, S. THEOLOGIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTOR, ETC. ETC. ETC. VE SVÉ DAROVACÍ LISTINĚ CHRÁMU SV. KLIMENTA ŘECKOKATOLICKÉ CÍRKVI UVÁDÍ:

„Našemu pastýřskému srdci jsou všichni katolíci, bydlící v Našem sídelním městě stejně milí a drazí, ať jsou to katolíci latinského ritu, neb řecko-katolíci. Tito poslední tím spíše, že jsou to většinou studenti a mladiství dělníci, kteří zvláště potřebují v nebezpečném svém věku duchovního střediska a častého náboženského povzbuzení a posily, aby v svůdném prostředí nebezpečných lákadel velkoměsta mravně a tělesně nezahynuli. Aby těmto duchovním, náboženským a mravním potřebám řecko-katolíků v Praze bydlících duchovní jejich správa v klidu věnovati se mohla, rozhodli jsme, aby pro řecko-katolické bohoslužby v Praze byl trvale věnován kostel sv. Klimenta v Praze 1, Karlova ul., a aby tento krásný a prostorný chrám stal se pak farním kostelem řecko-katolické farnosti, jež má býti v Praze v brzké době zřízena. Prosíme vroucně Pána, aby na přímluvu sv. Klimenta papeže a mučedníka, jenž byl v tak úzkém du-

⁸² <http://www.exarchat.cz/chram.html>

chovním styku se věrozvěsty slovanskými sv. Cyrilem a Methodem, žehnal vši apoštolské snaze a práci ve prospěch spásy řecko-katolíků v Praze.

Dáno v Naší residenci v Praze dne 12. února 1931.

+ František, arcibiskup. v.r. Nr. 1698.

Dr Bohumil Opatrný, arcib. kancléř v.r. “

Popis katedrály sv. Klimenta

Na místě současné katedrály stával původně románský chrám sv. Klementa, který byl součástí dominikánského kláštera od roku 1432 do 1556, kdy jej převzali jezuité. V nynější podobě byl chrám postaven jezuiti v letech 1712-1715. Sloh chrámu je baroko. Zvenčí střízlivý, uvnitř však velmi ozdobný. Je jednodlný, osvětlen osmi velkými okny. V minulém století býval chrámem gymnaziálním a seminářským. V r. 1931 byl chrám sv. Klimenta odevzdán pražským arcibiskupem Františkem Kordačem Řeckokatolické církvi. Dne 13.3. 1996 Jeho Svatost Jan Pavel II. zřizovací bulou Apoštolského exarchátu prohlásil chrám sv. Klimenta katedrálou.

Klenba (tzv. česká klenba) je rozdělena na čtyři díly, ozdobená freskami:

- ❖ Výjev ze života sv. Klimenta ve vyhnanství na Krymu (zázračné objevení pramene)
- ❖ Mučednická smrt sv. Klimenta
- ❖ Oslava ostatků sv. Klimenta
- ❖ Nebe s Nejsvětější Trojicí a orodujícími sv. Klimentem a sv. Aloisem; pod tím andělé drží plátno s vyobrazením Klementinské koleje.

Tyto obrazy - fresky maloval Jan Hiebel, starší malířského cechu v Praze, který zemřel r. 1755.

Hlavní oltář - mramorový.

Za oltářním stolem zeď až do klenby je velmi dovedně ozdobená freskou, jež představuje mramorový oltář s bílými obrazy čtyř evangelistů. Uprostřed je olejový obraz sv. Klimenta unášeného anděly na nebesa. Kromě hlavního má chrám ještě šest oltářů.

Na straně evangelní je u hlavního oltáře - oltář sv. Heraklija s velkou sochou světce. Pod menzou je znázorněn hrob sv. Jana Nepomuckého. U kazatelny - oltář Obětování Páně v chrámu s pěkným obrazem od neznámého mistra. Pod menzou je socha umírajícího sv. Františka Xaverského. Poslední oltář (bývalý oltář sv. Anny) má pěkný obraz rodiny Páně - malba Ignáce Raaba, pod menzou je socha sv. Marie Magdalény.

Na straně epištolní stojí u hlavního oltáře - oltář sv. Josefa se sochou světce a Ježíšem v náručí. Na oltářním nástavci je socha Anděla Strážného. Pod menzou je socha Ježíše v hrobě. Morový oltář sv. Františka Xaverského (památky na mor v r. 1713). Na obraze spatřujeme hrůzy morové rány. Po stranách sochy sv. Šebestiana a Rocha. Na nástavci jsou bohaté řezby zobrazující mor. Pod menzou hrob sv. Aloisie s klečícím andělem. Oltář sv. Linharta s vzácným obrazem od Petra Brandla, na němž je zobrazen světec, nad ním se vznáší sv. Vavřinec k nebesům. Pod menzou je socha sv. Štěpána.

Kazatelna

Má na stříšce sochu sv. Františka Xaverského, hlásajícího evangelium pohanům, jejichž zástupové sedí pod ním. Na řečništi jsou sochy Mojžíše a Árona. Tři řezby: sv. František křísí mrtvého, líbá nohu nemocného a vytahuje z moře raka s křížem.

Ve výklencích pilastrů je osm bílých soch čtyř evangelistů. Dále sv. Augustina, Ambrože, Jeronýma a Řehoře, které zhotovil Matyáš Bernard Braun, od něhož jsou i řezby na kazatelně a oltářích.

Nad výklenky v pilastrech a pod nimi visí 16 menších obrazů (Pán Ježíš, sv. Josef, sv. Augustin, sv. Vít, sv. Prokop, sv. Ludmila, sv. Jan Nepomucký, sv. Václav, sv. Zikmund, sv. Ignác, sv. Alois, sv. Stanislav a jiní světci). Maloval je jezuita Ignác Raab.

Pod kruchtou stojí pět **zpovědníků** s pěknými řezbami od Matyáše Bernarda Brauna. Marnotratný syn pasoucí vepře, apoštol Petr s kohoutem, dobrý Pastýř s nalezenou ovečkou, kající se David s lyrou, sv. Jan Křtitel a sv. Marie Magdaléna.

Katedrála má dvě **kruchty** nad sebou, z nichž na dolejší stojí varhany. Kruchty jsou pověstné pro svou akustiku a ozvěnu.

Ikonostas

Původní dřevěný ikonostas přenesený z chrámu sv. Kříže měl dvě ikony - Spasitele a Bohorodičky od neznámého autora z řad tehdejší emigrace. Po obdržení farního chrámu sv. Klimenta byl doplněn dalšími ikonami - sv. Mikuláše a sv. Klimenta, patrona chrámu. Nad ikonami byl nápis: „Da budet jedino stado i jedin pastyr da vsi jedino budut.“

Při restaurování interiéru v r. 1984, z iniciativy tehdejšího pražského faráře Ivana Ljavince ve spolupráci s akademickým sochařem Karlem Stádníkem, projektantem Pavlem Vancem a uměleckým kovářem Tomášem Hlaváčkem byl vypracován návrh nového ikonostasu, který korespondoval s interiérem. Karel Stádník přispěl svým osobním darem - plastikami: poslední večeře a proroků Mojžíše a Jana Křtitele a 12 apoštolů, doplněných apoštolem Pavlem a třemi „rovnoapoštolů“: sv. Cyrilem, sv. Metodějem a sv. Vladimírem. Při modelování plastik byla

použita pryskyřice a pozlacení provedl Pavel Vanc. Dvě menší ikony na „carských vratech“ namaloval malíř Viktor Pivovarov.

Při řešení nesnadného úkolu při tvorbě nového ikonostasu se dbalo na to, aby byla zachována symbolika tradičních ikonostasů, skládajících se z ikonopisného vyobrazení dějin spásy, z momentů Starého i Nového zákona.

Konstrukci ikonostasu tvoří deset sloupů symbolizujících apoštoly, na kterých je postavena církev, která tak dovršuje prorockví Starého zákona reprezentovaného na ikonostasu prorokem Mojžíšem a posledním prorokem Janem Křtitelem na vyvýšených sloupech u carských vrat. Kolem nich se pne vinná réva symbolizující Nejsvětější eucharistii. Mezi centrálními sloupy jsou pozlacená carská vrata ve tvaru hořícího keře a připomíná nám zjevení Boha Mojžíšovi a také to, že pravdy naší víry se nezakládají na výsledcích rozumového bádání, ale na autoritě Boží, která nám tyto pravdy zjevila. Proto na carských vratech je ikona Zvěstování s andělem Gabrielem. Nad carskými vraty je Poslední večeře připomínající nám vyvrcholení Božího vykoupení.

Tvar všech sloupů ve spodní části připomíná cibuli, jako počátek pozemského života probuzeného sluncem, který roste a dozrává z materiálního do duchovního života v Bohu. V horní části se vějířovitě rozbíhají a lehce se jich dotýkají dvojice apoštolů, připomínající jejich oslavení a účast na našem pozemském putování.

Na jednotlivých sloupech (zleva - doprava) vidíme:

- ❖ slovanští věrozvěstové - sv. Cyril s kápí na hlavě a žehnající sv. Metoděj oblečený v biskupském rouchu.
- ❖ sv. Matěj se sekyrou v pravé ruce, který byl kamenován a st'at sekyrou, a sv. Šimon Kananajský s pilou v ruce, ukřižovaný a rozřezaný pilou
- ❖ sv. Filip z Betsaidy s velkým křížem, ukřižován a ukamenován, a sv. Bartoloměj zvaný Natanael s nožem v levé ruce; stáhli mu kůži z těla a ukřižovali ho hlavou dolů
- ❖ sv. Jakub starší, st'at mečem, a sv. Jan
- ❖ evangelista s číši v ruce a orlem u nohou na znamení, že první slova jeho evangelia letí vzhůru k Hospodinovi
- ❖ prorok Mojžíš
- ❖ sv. Jan Křtitel
- ❖ sv. Petr držící klíče na památku slov Ježíše a sv. Ondřej držící tyče s provozy, kterými byl přivázán na kříž
- ❖ sv. Jakub mladší se sochorem v ruce, kterým ho zabili a sv. Juda Tadeáš s oválnou plastikou hlavy Ježíše Krista mající podobu biskupa mučedníka Pavla Gojdiče
- ❖ sv. Tomáš se srdcem a sv. Matouš Evangelista s knížkou v ruce a andělem u nohou
- ❖ sv. Pavel s mečem, znakem své mučednické smrti, a sv. Vladimír se symboly pokřtění Kyjevské Rusi

Papež Lev X.

Bulla z 16. května 1521 o katolících byzantského obřadu v Uhersku

Na věčnou památku.

Nedávno jsme se dozvěděli to, co už dříve bylo známo na Florentském koncilu za blahé paměti našeho předchůdce, papeže Eugena IV. Na tomto koncilu byli přítomní mezi ostatními knížaty a preláty i tehdejší řecký císař a velmi mnozí jiní preláti řeckého národa, aby pracovali na sjednocení východní řecké církve s římskou. Šlo o záležitost, již si přáli naši předchůdci, římscí papeži, a celé křesťanské společenství už velmi dlouho.

Mezi jinými ustanoveními bylo rozhodnuto, aby uvedený národ setrval ve všech svých obřadech a uctíváních, jež není možné považovat za blud, a to znamená mimo jiné, že kněží mohou sloužit s kvašeným chlebem, i jinou formou, než je římská, mohou křtít, a to takto: Křtí se služebník Boží ve jménu Otce i Syna a Svatého Ducha. Amen. Taktéž mohou ti, kdo přijali svátost manželství před přijetím vlastního kněžského stavu, i ti, kteří si nechávají obrůst bradu, vysluhovat svátost pod oběma způsoby všem, i dětem, což bylo uvedeným koncilem dohodnuto, nařízeno a přikázáno, tedy povoleno.

Avšak místní biskupové římského obřadu každodenně obtěžují a uvádějí ve zmatek svůj lid ohledně zachovávání uvedených obřadů a uctívání na těch místech, kde tito Řekové přebývají. Nutí je, aby jejich děti a jiní, kteří byli pokřtěni podle jejich zvyklostí, byli pokřtěni znovu podle zvyklostí římské církve. Říkají, že řeckí kněží nemají podávat svátost pod oběma způsoby nikomu, ani uvedeným dětem, že si nemají nechávat růst bradu a podávat ne kvašený, ale nekvašený chléb. Že ti, co už vstoupili do svatého manželského svazku, v něm nemají setrávat. Tím vznikají denně v lidu různá pohoršení a nejednou se stává, že vyvstávají i mnohá další, pokud se na ně nenajde vhodný lék. Uvažujeme však, že by bylo vhodné, zbožné a potřebné se vynasnažit, aby uvedené sjednocení - s velkou námahou římskými papeži hledané - se zachovalo, aby se vyšlo sjednoceným vstříc, aby se vyhýbalo takovému obtěžování uvedených Řeků a jiným překážkám, aby zůstávali v míru podle příslibů a aby se uvažovalo o vhodném utišení jejich duší.

Ať se zachovávají jejich obřady a zvyklosti v jejich chrámech i jinde, podle jejich starodávných zvyků. To povolujeme z vlastních pohnutek a ne na naléhání nějaké žádosti, jež nám byla předložena, ale z naší svobodné mysli a z našich jistých poznatků a naší plnou apoštolskou mocí. Uvedeným Řekům, prelátům a jiným osobnostem řeckého národa a komukoli z nich se povoluje a dává, aby mohl sloužit podle svých obřadů a uctívání, tedy podle jejich zvyklostí, jak to bylo příslibeno, a aby mohli všechny ty zvyklosti zachovávat, tj. slavit bohoslužby a jiné posvátné úkony podle jejich dávých zvyků. To činíme z vlastní pohnutky a z poznatků lidí nám podobných ve smyslu této listiny.

Mimoto: Ať se žádný arcibiskup nebo zvolený biskup neodvažuje světit řecké kleriky na kněze a v diecézi, kde bydlí věřící latinského a řeckého obřadu a kde mají jen latinského biskupa, má uvedený arcibiskup nebo biskup povinnost vyslat na jednání a spory uvedených Řeků řeckého vikáře, jehož sami Řekové přijmou nebo si sami Řekové zvolí. Neboť řecký muž lépe zná zvyky Řeků než muž latinský. Při vysílání mají na tohoto vikáře pamatovat ze svého platu a odměny. A co se týče odvolávání se k metropolitovi, pokud by snad uvedený metropolita nebyl Řek, římský metropolita má ve všech podobných případech vyslat řeckého rozhodčího.

Kromě toho, když ve farních chrámech samotných Řeků, podle starého, dosud zachovávaného zvyku, bylo povoleno sloužit jen jednou denně každému jednomu knězi, stává se, že mnozí latinští kněží, když opustí své vlastní farní kostely, obsadí potom oltáře uvedených farních chrámů, a to jen, aby uvedených Řekům činili nepravosti, a aby - nevím, jakým duchem posedlí - porušili tímto způsobem jejich obřady a zvyky. Uskutečňují to a slouží tam mši proti vůli těchto Řeků a vykonávají jistě i

⁸³ „Bula pápeže Leva X. z 16. mája 1521 o katolíkoch byzantského obradu v Uhorsku“; <http://www.acizek.nfo.sk>. Latinská predloha: Magyarországi Primása, Közjogi és Történeti Vázolat, (autor Török János), Pešť 1859. Autorizovaný překlad z latiny do slovenštiny: Martin Slaninka; překlad do češtiny: vlastní. Čtenář při četbě dokumentu jistě postřehl a uvědomil si několik momentů: 1) papež vystupuje jako svrchovaný monarcha, jemuž je podřízeno nejen duchovenstvo, ale i světská vrchnost; 2) celá bulla obsahuje ustanovení zcela ojedinelé ochrany Řeků; 3) katolická strana Řekům povoluje absolutně všechny odlišnosti bez výhrad; 4) hierarchie Církve není ani zdaleka jednotná v přístupu k řeckým uniátům. Jednota, která ležela na srdci Otcům Florentského koncilu (1439-1445) (Čechové zde dostali tzv. Kompaktáta) a papežům Eugenu IV. (1431-1447) a Lvu X. (1513-1522), zdaleka neležela tolik na srdci místním biskupům a arcibiskupům, kteří dle papežské bully dělali řeckokatolíkům různé naschvály, jejich zvyklosti a bohoslužby zesměšňovali a nutili je k přijímání římských zvyklostí, což bylo v rozporu s uniátskými dohodami; 5) pozoruhodná je zmínka i o rozhodnutích Apoštolského Stolce, tedy dnešní Kongregace pro nauku víry, která nemusí být totožná s papežovými rozhodnutími a jež papež direktivně potvrzuje nebo ruší. 6) V dnešní době nesmírných reprografických možností působí komicky rozhodnutí o úředních opisech listiny veřejným písařem s ověřením stejnopisu místním hierarchem. Také zaslání pošty pro celý svět pomocí kurýrů s originálem dokumentu v tubě za pasem je dnes již neuvěřitelné. 7) Celkový dojem z tohoto dokumentu: dnes je hierarchie v čele s papežem neskonale jednodušší než v pozdním středověku a její úsilí o jednotu Církve koordinovanější a na všech úrovních zainteresovanější; excesy nejednoty jsou mimořádně vzácné.

jiné posvátné úkony, a proto uvedení Řekové velmi často zůstávají bez poslouchání liturgie s velkou tíží na duši. Stává se to ve svátečních i jiných dnech, když jsou zvyklí se zúčastňovat na liturgii.

My tedy, abychom se vyhnuli pohoršení a abychom předešli tomu, že by se v budoucnosti dělo takového obtěžování samotných Řeků, přikazujeme, aby latinskí kněží nesloužili druhé mše a nekonali božské úkony v uvedených chrámech těchto Řeků. Nařizujeme magistrátům, jaké tam jsou, aby uvedeným kněžím neposkytovali pomoc a služby zejména proto, neboť žádnému obřadu a službě, které byly schváleny na uvedeném Florentském koncilu nebo na jiných koncilech, není dovoleno se vysmívat nebo je zavržovat nebo neschvalovat. Tam, kde jsou v jednom místě --- dva biskupové, jeden latinský a druhý řecký, latinský biskup se nesmí nijak vměšovat do duchovních a laických osob Řeků, kteří patří každopádně pod pravomoc řeckého biskupa nebo do pravomoci jiných osob, které taktéž patří pod pravomoc řeckého biskupa. Tedy latinský biskup má pravomoc a vykonává péči a správu nad příslušníky latinského obřadu a řecký biskup zase nad příslušníky řeckého obřadu.

Navíc, ať se latinskí kněží neodvažují nebo si nenárokují sloužit mše v řeckých chrámech, ani ať nevykonávají jiné potřeby, svatby, křty, ani ať se nezúčastňují řeckých úkonů, veřejných ani soukromých, a ať se do toho nemíchají, pokud je k tomu zvlášť nepozvali sami Řeci.

Řečtí klerici, obyčejní kněží a mniši mohou se svobodně a dovoleně radovat, používat a nabývat své chrámy, monastýry, majetky, jež podle práva nebo podle obyčejů užívají nebo jim jakkoli patří. Taktéž i řečtí archimandrité a mniši se mohou radovat, místa a majetky se všemi jejich jednotlivými privilegii, osvobozeními, odpustky, milostmi a přednostmi, obsaženými v bulle nazvané „Mare magnum“. To samé platí též i menší bratry řádu řeholní poslušnosti, pro jejich kláštery, místa nebo konventy, které jakýmkoliv způsobem dostali nebo dostanou ve smyslu uvedené bully nebo jinak.

Také, aby vdovy po řeckých kněžích nebo klericích, které žijí v čistotě podle řeckých zvyků, se mohly těšit té samé imunitě, osvobozením a privilegiím, jimž se těšili a které používaly za života svých mužů, kněží nebo kleriků. To dovoluujeme, navrhujeme a vyhlášíme z vlastního podnětu, znalosti a moci, a to stejným dílem.

A tak prostřednictvím latinských arcibiskupů, biskupů a jiných prelátů, kněží a kleriků nařizujeme a přikazujeme, aby se tato listina a všechno, co je v ní obsaženo, bezpodmínečně dodržovalo vůči jmenovaným i kterémukoli jiným. Čili vůči prelátům a starším, pod pohrůzkou trestu suspendování od bohoslužeb, a vůči jiným menším pod trestem exkomunikace, udělené podle kodexu, a zbavení církevních požitků, které dostávají, a pod trestem trvalé nezpůsobilosti dostat se k jiným požitkům. Slovem, bude potrestán každý, kdo by proti němu dělal. A budou moci být souzeni, odsouzeni a označeni kterýmikoli soudci římské kurie nebo mimo ni na kterémkoli soudu, jenž je římskému podřízený a je muž je dána jiná možnost soudit, odsoudit a označit. Neplatný a bezvýznamný bude jakýkoliv pokus proti těmto Řekům a proti jiným, který by se jich vědomě či nevědomě dotýkal. A to platí i pro jiné vrchnosti.

A tak svěřujeme ctihodným našim bratřím biskupům Kasertánovi a Askulánovi tuto naši listinu a ve smyslu poslušnosti nařizujeme, aby jmenovaným Řekům, jak kněžím, tak i klerikům a řeholníkům, taktéž světským lidem a jiným osobám jmenovaného národa, poskytnuli sami pomoc při jejich ochraně a účinné obraně anebo poskytnuli pomoc prostřednictvím jiného či jiných, o nichž jsme hovořili výše, aby v míru a natrvalo užívali a těšili se ze všech výsad, povolení, milostí a požitků, jakož i z ustanovení, dekretů a nařízení. Aby je nedovolili nechat obtěžovat, nikoho z nich, v tom, co jim bylo uděleno, jakýmkoli vyžadováním jim v něčem bránit a uvádět je ve zmatek.

Ti, co by protirečili výše uvedenému a kteří jsou pro jakákoli jiná omezení, těm je třeba uložit další postihy a církevní tresty. A kdyby jim činili nové a nové těžkosti, ať podléhají církevnímu interdiktů a jiným vhodným nápravným právním prostředkům. A to tak, že se nebude hledět na jejich odvolání. Je také třeba je krotit i tím, že se dovoláme - bude-li to třeba - i pomoci světských úřadů tak, aby to nepřekáželo přijatým ustanovením na apoštolských a provinčních synodách a jak na generálních, tak na zvláštních sněmech. Dále aby to nepřekáželo apoštolským nařízením, v to čítaje statuty a zvyky ve smyslu přísahy. Také apoštolská potvrzení nebo jakákoli ověření. Aby to nevadilo privilegiím, povolením ani jiným dalším nařízením toho druhu, které je třeba doslovně zachovávat, a zdůrazňovat nejen všeobecné závěry nebo jakoukoli jinou právní formu, a to tak, aby zůstala v platnosti jejich právní síla. Neuznáváme platnost těch synod, jež by konaly proti těmto ustanovením, a to platí pro všechny, ať už to jsou biskupové, preláti nebo zeměpáni či jakékoli jiné osoby. Neuznáváme ani protiprávní nařízení Apoštolského Stolce, jež by nebylo možno podřídit interdiktů, suspenzaci nebo exkomunikaci, anebo by to bylo uvedeno v apoštolské listině bez přesného znění slova od slova a se zmínkou o tomto rozhodnutí.

A protože by bylo těžké naši listinu doručit na každé místo, chceme a současně nařizujeme, aby toto nařízení bylo přepsáno jako listina rukou veřejného notáře, potvrzené podpisem a pečeti některé osoby s církevní hodností, a to tak, aby toto rozhodnutí mělo platnost u soudu a aby se používalo tak, jako by šlo o předložení originálu.

Dáno v Římě u sv. Petra pod papežskou pečeti, dne 16. května 1521, v devátém roce našeho pontifikátu.

Přes toto jasně vyjádřené stanovisko Církve ke katolíkům východního obřadu jsme se pokusili získat odpovědi na otázky, o nichž se v současnosti příliš nemluví, a to proto, že odpovědi skutečně nikdo nezná. Kdo jiný by situaci mohl lépe popsat, než sami řeckokatolíci.⁸⁴ A tak zde jsou otázky i odpovědi:

1) Jaké byly osudy staroslověnštiny v Evropě (zejména u nás), ale i jinde ve východní Evropě, až do současnosti?

Zde často dochází k jednomu zásadnímu omylu: Staroslověnština se ztotožňuje s církevní slovanštinou, což není správné. Velmi pravděpodobně k nám svatí Cyril a Metoděj přinesli staroslověnštinu včetně hlaholského písma. Ale již zde je jedna závažná otázka. Jak hlaholice vznikla? Oproti řeckému alfabetu se jedná o primitivní druh písma, a pokud by ji opravdu vytvořil sv. Cyril, tak by asi vytvořil něco, co by bylo řečtině daleko bližší a též jednodušší k psaní. Pokud tedy svatí Cyril a Metoděj používali hlaholici, dá se předpokládat, že použili nějaké (snad slovanské) písmo, které v té době již existovalo a snad je jen upravili pro své potřeby.

Po vyhnání Metodějových žáků z Velké Moravy se sv. Kliment usadil v bulharském Ochridu, kde žáci svatých Cyrila a Metoděje vytvořili cyrilici, což je vlastně dnešní azbuka (která je již opět poněkud ořezaná). Toto písmo je oproti hlaholici daleko jednodušší (chybí mu mnohé spřežky a sykavky, o nichž se jen můžeme domnívat, jak zněly), a stalo se základem pro jazyk nazývaný „církevní slovanština“, což je vlastně zjednodušená staroslověnština. A právě tento jazyk (v několika místních výslovnostech) se stal liturgickým jazykem slovanských byzantských církví. Skutečná staroslověnština se udržela jen v Chorvatsku, kde ji velmi výjimečně (asi na jednom či dvou místech několikrát do roka) užívala latinská církev.

Jak se tento jazyk vyvíjel dále, nejsou přesné zprávy, ale jistě byl ovlivňován i místními jazyky (bulharština, ruština, ukrajinština a srbština). Na druhé straně je pravdou, že církevněslovanské texty v současných slovanských zemích jsou poměrně jednotné, a tak k vlastnímu vývoji církevní slovanštiny již dále příliš asi nedocházelo.

2) Vede skutečně od Bratří ze Soluně cesta k řeckokatolíkům a pravoslavná tradice si je usurpuje, nebo jejich slovanština byla pouze varietou pravoslavi (i když v té době ještě neodděleného)?

Spíše by se dalo říci, že je správná ta druhá možnost, i když celkově je to komplikovanější. V první řadě se dá těžko mluvit o pravoslavné či řeckokatolické tradici, neboť existuje jediná tradice, a to tradice byzantská, z níž se vlastně jistým způsobem „řeckokatolicismus“ odštěpil (a pod vlivem jistých okolností a jistých lidí na sebe nalepil i tradice latinské, které jsou původní tradici zcela cizí - viz 2. vatikánský koncil). Toto je však otázka komplikovanější. Např. i ve středověku jsou na území dnešního Maďarska známy farnosti byzantského ritu, které byly v jednotě s Římem (tedy dle výrazu Marie Terezie - řeckokatolíci). Celkově to spíše dopadalo tak, že to na mnohých místech ještě dlouhou dobu vypadalo, jako by ani žádný rozkol nebyl a uznával se jak Řím, tak Cařihrad. (Nakonec rozkol r. 1054 nebyl ani nic tak hrozného - již v předcházejícím tisíciletí měl Řím s Cařihradem přerušenu církevní jednotu asi 300 let a přesto nikdo nepochyboval o tom, že se jedná o jednu církev. Za skutečné datum rozkolu se dá považovat až vyplnění Cařihradu křížáky (roku 1204) - pak již snaha o znovusjednocení byla zcela nemožná.)

⁸⁴ Odpovědi poskytl přední český řeckokatolický badatel v oblasti slovanské liturgie, ThMgr. Antonín Čížek; jeho stránky <http://www.acizek.host.sk> a <http://www.acizek.nfo.sk>. Stránka <http://acizek.nfo.sk/teolog/cslovanst/index.htm> - „liturgické slovanské texty“ nabízí jinde nevidaný teologický a lingvistický „sortiment“:

Církevní slovanština

Tyto stránky se věnují církevně slovanskému jazyku (nesprávně nazývanému staroslověnština).

Bible v církevní slovanštině a k ní potřebný **font**

ve formátu rtf. Oficiálně se tento text nachází na stránkách

<http://www.ipmce.su/~igor/bible.html>, po jeho stažení jsou však jisté problémy s jeho konverzí.

Krátký slovník církevněslovanského jazyka

též ve formátu pro **Word97/2000** a **PDF**. A též ke stažení ve formě **html**.

Poznámka: Pokud váš prohlížeč nemá podporu UNICODE, je pravděpodobné, že dojde ke špatnému zobrazení znaků.

Mluvnice církevní slovanštiny pouze ke stažení ve formátu PDF.

Zde jsou **církevně slovanské fonty pro MS Word**. Texty svatého písma v církevní slovanštině, které používají tyto fonty, se nalézají na adrese: <http://elisaveta.hypermart.net>

A zde je **další jednodušší font** církevní slovanštiny.

Tento **font** je vytvořen **pro české** (či slovenské) **uživatelské rozhraní** a funguje pouze pod editory, které používají UNICODE (tedy Word 97 a vyšší, OpenOffice 1 apod.). Je možné jej volně šířit pod podmínkou, že se s ním bude předávat i přiložená mapa znaků.

Čtvrtá křížová výprava.⁸⁵ Na výzvu papeže Innocence III. se roku 1202 shromáždilo vojsko pod vedením Balduina Flanderského a Bonifáce Monteferrarského ke čtvrté výpravě. Obratným manévrováním devadesátiletého benátského dóžete Dandola se papeží výprava vymkla zcela z rukou. Místo převozného museli křížáci nejprve pro Benátky pomoci dobýt Zadar, a když se v roce 1203 zamíchali do mocenských bojů v Cařihradě, dobyli jej nakonec (a zcela zdevastovali a vyloupili, jak uvádějí další prameny) pro sebe. Založili tam latinské císařství, které ale nemělo podporu národa, a tak se udrželo jen do roku 1261. Dobytím Cařihradu se čtvrtá křížová výprava skončila. (Ke svému cíli - osvobození svatých míst v Palestině - se ani nepřiblížila. Byzantinci (teď už pravoslavní křesťané) však vyplnění Cařihradu v r. 1204 dodnes považují za největší a nepřekonatelnou překážku v ekumenických rokováních.)

Vzhledem k té církevní slovanštině: je to tedy stejné - prostě se cosi drželo a, když se pak vytvořily větve, tak to převzaly obě.

3) Proč byla řeckokatolická církev potlačována a vřazována násilně do pravoslaví jak v Československu, tak v Rusku?

Pokud jde o řeckokatolíky, je to celkem jednoduché. V 99% jsou řeckokatolíci částí pravoslaví, která se od pravoslaví jurisdikčně odtrhla a spojila se s Římem. Toto odtržení pravoslaví ovšem nikdy neuznalo, a tak většinou považuje řeckokatolíky za zrádce, kteří chtějí násilně podrobit pravoslaví Římu. (Bohužel, historie jim mnohdy dává za pravdu, neboť stát se řeckokatolíkem znamenalo, že člověk nebyl považován za plnohodnotného katolíka, ale jen katolíka druhého řádu, a tak pak u lidí, kteří chtěli dosáhnout nějakého postavení, docházelo k přechodu k latinské církvi. Kromě toho vlastní teologie a tradice byly též velmi nešťastně latinským přístupem degenerovány).

Když pak došlo k tomu, že komunistická moc chtěla dostat církve pod svou vládu, bylo to jednodušší samozřejmě u církví, které byly národní (tedy pravoslavné), než u nadnárodní církve (tedy katolické). A v důsledku toho docházelo k různým sjednocovacím akcím, které byly jen komunistickými fraškami, ovšem pravoslaví je uznávalo (či bylo donuceno je uznat) jako návrat řeckokatolíků do pravoslavné církve.

Je tu ovšem i druhá strana, o níž se příliš nemluví, a to de facto vyhnání řeckokatolíků k pravoslaví v Americe latinskou hierarchií (někdy na konci 19. století), kdy latinští biskupové neuznávali ženaté řeckokatolické kněze jako kněze a ti měli jen jedinou možnost, uchýlit se k pravoslaví.

4) Nepůsobí slovanština v liturgii archaicky? Je věřícím srozumitelná? Nebo se používá pouze o slavnostech a jindy se používá běžný jazyk?

K této otázce se zatím nemohu příliš vyjadřovat. Archaické to jistě je a příliš srozumitelné to asi není. Ovšem to, co se zatím používá jako čeština... (zhruba 130 let starý pravoslavný překlad - Gozardův překlad je jen malou úpravou tohoto textu), je proti tomu geniálním překladem.

⁸⁵ Mráček, P.K.: Příručka církevních dějin, Od Řehoře VII. k Bonifáci VIII. Čtvrtá a pátá křížová výprava, s.62, Olomouc 1996; čtenáři doporučujeme konfrontovat své představy s teologií křížáctví a křížových výprav do Palestiny, jak je výstižně uvedena na následující stránce v tomto pramenu.

Dekret o katolických východních církvích
ORIENTALIUM ECCLESiarUM⁸⁶

biskup Pavel, služebník služebníků Božích, spolu s Otcí posvátného sněmu
na trvalou památku

Předmluva

ODŮVODNĚNÍ TOHOTO DEKRETU

1 Katolická církev si velice váží institucí, liturgických obřadů, církevních tradic a řádu křesťanského života východních církví. Honosí se totiž úctyhodnou starobylostí a vyznačuje z nich apoštolská tradice zprostředkovaná církevními otci;⁸⁷ ta tvoří součást božsky zjeveného a nedílného dědictví všeobecné církve. Východní církve jsou živí svědkové této tradice. Tento posvátný sněm má péči o východní církve a přeje si, aby vzkvétaly a s novou apoštolskou silou vykonávaly svěřený úkol. Proto se rozhodl vedle ustanovení týkajících se veškeré církve také o nich učinit několik zásadních rozhodnutí a ostatní ponechat péči východních synodů a Apoštolského stolce.

Partikulární církve neboli rity

JEDNOTA A RŮZNOST V CÍRKVI

2 Svatá katolická církev je Kristovo tajemné tělo a tvoří ji věřící, kteří jsou v Duchu svatém organicky spojeni touž vírou, týmiž svátostmi a týmž vedením; seskupují se do různých celků spojených hierarchií a vytvářejí tak partikulární církve neboli rity. Mezi nimi je podivuhodné společenství, takže různost v církvi nejenže neškodí její jednotě, ale spíše ji zvýrazňuje. Katolická církev má zájem, aby tradice každé partikulární církve neboli ritu zůstaly zachovány bez porušení, a zároveň chce, aby se způsob života těchto církví přizpůsobil různým dobovým a místním potřebám.⁸⁸

VŠECHNY RITY MAJÍ STEJNOU DŮSTOJNOST

3 Tyto partikulární církve jak Východu, tak Západu se sice částečně liší takzvanými rity - liturgií, církevním právem a duchovním dědictvím -, ale všechny jsou stejně svěřeny pastýřskému vedení římského biskupa, který je z Boží vůle nástupcem svatého Petra v prvenství nad celou církví. Všechny jsou si proto rovny důstojností, takže žádná nevyniká nad ostatní pro svůj ritus. Všechny mají tatáž práva a tytéž závazky, také pokud jde o hlásání evangelia celému světu (srov. Mk 16,15) pod vedením papeže.

HARMONICKÉ SOUŽITÍ

4 Je tedy třeba starat se všude na světě o zachování a růst všech partikulárních církví. Proto tam, kde to vyžaduje duchovní dobro věřících, ať se zřizují farnosti a vlastní hierarchie. Hierarchové různých partikulárních církví, kteří mají pravomoc na témž území, ať se snaží sjednocovat činnost prostřednictvím společných porad na pravidelných setkáních a spojenými silami poskytovat podporu společnému podnikání, které slouží rozvoji náboženství a účinněji zajišťuje kázeň duchovenstva.⁸⁹ Všichni klerikové a ti, kteří přijmout vyšší svěcení, ať jsou dobře poučeni o ritech a zvláště o praktických směrnících určujících vztahy mezi jednotlivými rity. Ba i laici ať jsou poučeni v katechetické výuce o ritech a jejich předpisech. Konečně všichni katolíci a též pokřtění v kterékoli nekatolické církvi nebo společnosti, kteří přistoupí k plnému katolickému společenství, nechť si ponechají všude na světě svůj vlastní obřad a váží si ho a zachovávají ho podle svých sil.⁹⁰

⁸⁶ http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19641121_orientalium-ecclesiarum_cs.html

⁸⁷ Lev XIII., apošt. list *Orientalium dignitas*, 30.11.1894, in: Leonis XIII Acta, sv. XIV, 201-202 (správně: 360-361 – pozn. překl.).)

⁸⁸ Lev IX., list *In terra pax*, r. 1053: „Ut enim”; Inocenc III., 4. later. snem, r. 1215, 4. kap.: „Licet Graecos”; list *Inter quatuor*, 2.8.1206: „Postulasti postmodum”; Inocenc IV., list *Cum de cetero*, 27.8.1247; list *Sub catholicae*, 6.3.1254, předmluva; Mikuláš III., instrukce *Istud est memoriale*, 9.10.1278; Lev X., apošt. list *Accepimus nuper*, 18.5.1521; Pavel III., apošt. list *Dudum*, 23.12.1534; Pius IV., konst. *Romanus Pontifex*, 16.2.1564, § 5; Kliment VIII., konst. *Magnus Dominus*, 23.12.1595, § 10; Pavel V., konst. *Solet circumspicere*, 10.12.1615, § 3; Benedikt XIV., enc. *Demandatam*, 24.12.1743, § 3; enc. *Allatae sunt*, 26.6.1755, §§ 3, 6-19, 32; Pius VI., enc. *Catholica communionis*, 24.5.1787; Pius IX., list *In suprema*, 6.1.1848; Lev XIII., apošt. list *Praeclara*, 20.6.1894, č. 7; apošt. list *Orientalium dignitas*, 30.11.1894, předmluva; atd.).)

⁸⁹ Pius XII., motu proprio *Cleri sanctitati*, 2.6.1957, kán. 4.))

⁹⁰ Pius XII., motu proprio *Cleri sanctitati*, 2.6.1957, kán. 8: „bez dovolení Apoštolského stolce”, podle praxe předšlých století; také vzhledem k pokřtěným nekatolíkům se praví v kán. 11: „Mohou přijmout ritus, který si vyberou.” V předloženém textu se pozitivně upravuje volba ritu pro všechny a všude.))

Přitom zůstává zachováno právo jednotlivců, společenství i oblastí odvolat se ve zvláštních případech k Apoštolskému stolci. Ten, jakožto nejvyšší rozhodčí mezicírkevních vztahů, učiní potřebná opatření v ekumenickém duchu buď sám nebo prostřednictvím jiných autorit tím, že vydá příslušné směrnice, rozhodnutí nebo reskripty.

Zachování duchovního dědictví východních církví

VLASTNÍ ŘÁDY PARTIKULÁRNÍCH CÍRKVÍ

5 Dějiny, tradice a četné církevní instituce podávají skvělé svědectví o tom, jak velice se východní církve zasloužily o obecnou církev.⁹¹ Posvátný sněm této církevní a duchovní dědictví nejen náležitě oceňuje a zaslouženě chválí, ale navíc je považuje za dědictví celé Kristovy církve. Z toho důvodu slavnostně prohlašuje, že církve Východu i Západu mají právo a povinnost řídit se vlastními zvláštními řády; mluví pro ně jejich úctyhodná starobylost, lépe odpovídají zvyklostem věřících a jeví se jako vhodnější pro péči o duchovní dobro.

RESPEKTOVAT SAMOSTATNÝ VÝVOJ RITŮ

6 Ať všichni Východané vědí a jsou přesvědčeni, že stále mohou a mají zachovávat své uzákoněné liturgické obřady a svůj řád a že změny se mají zavádět jedině z důvodu vlastního a organického pokroku. O to všechno mají s největší věrností dbát Východané. Musí stále více poznávat tyto věci a zdokonalovat se v jejich praktickém uskutečňování. Jestliže se od nich nenáležitě odchýlíli vlivem dobových nebo osobních okolností, nechť se snaží o návrat ke zděděným tradicím. Ti, kdo přicházejí buď ve svém úřadě nebo v apoštolské službě do bližšího styku s východními církvemi nebo s jejich věřícími, ať se naučí znát a ctít východní obřady, kázeň, nauku, dějiny a svéráz Východanů, a to úměrně důležitosti svého úřadu.⁹²

Řeholím a sdružením latinského obřadu, jež pracují ve východních krajích nebo mezi východními věřícími, se naléhavě doporučuje, aby pro větší účinnost svého apoštolátu pokud možno zřizovaly domy a provincie východního obřadu.⁹³

Východní patriarchové

ÚŘAD PATRIARCHY

7 V církvi existuje od nejstarších dob patriarchální zřízení, uznané již prvními všeobecnými sněmy.⁹⁴

Názvem východní patriarcha je označován biskup, jemuž podle právní normy a bez újmy papežského primátu přísluší pravomoc nade všemi biskupy, nevyjímaje ani metropolity, nad duchovenstvem a lidem vlastního území nebo ritu.⁹⁵

Kdekoli je ustanoven hierarcha nějakého ritu mimo hranice patriarchálního území, zůstává přidružen k hierarchii patriarchátu téhož ritu podle právní normy.

ROVNOST PATRIARCHÁTŮ

8 Patriarchové východních církví jsou si všichni rovni v patriarchální důstojnosti, třebaže jsou někteří časově pozdější; čestné pořadí mezi nimi zůstává zachováno tak, jak bylo zákonitě stanoveno.⁹⁶

PRÁVA A VÝSADY PATRIARCHŮ

9 Podle prastaré církevní tradice přísluší patriarchům východních církví zvláštní úcta, neboť každý z nich spravuje svůj patriarchát jako otec a hlava.

Proto stanoví tento posvátný sněm, aby jejich práva a výsady byly obnoveny podle starých tradic té které církve a podle dekretů všeobecných sněmů.⁹⁷

Jsou to práva a výsady, které platily v době jednoty Východu a Západu, i když je třeba poněkud je přizpůsobit dnešním poměrům.

Patriarchové se svými synody jsou ve všech záležitostech patriarchátu vyšší instancí; nevyjímá se ani právo ustavovat nové eparchie a jmenovat biskupy svého ritu na

⁹¹ Srov. Lev XIII., apošt. list Orientalium dignitas, 30.11.1894; apošt. list Praeclara gratulationis, 20.6.1894; dále dokumenty uvedené v pozn. 2.))

⁹² Srov. Benedikt XV., motu proprio Orientis catholici, 15.10.1917; Pius XI., enc. Rerum orientalium, 8.9.1928; atd.))

⁹³ Praxe katolické církve za Pia XI., Pia XII. a Jana XXIII. bohatě dokládá tuto tendenci.))

⁹⁴ Srov. 1. nicejský koncil, kán. 6; 1. cařihradský, kán. 2 a 3; Chalcedonský, kán. 28; kán. 9; 4. cařihradský, kán. 17; kán. 21; 4. lateránský, kán. 5; kán. 30; Florentský, Decretum pro Graecis; atd.))

⁹⁵ Srov. 1. nicejský koncil, kán. 6; 1. cařihradský, kán. 3; 4. cařihradský, kán. 17; Pius XII., motu proprio Cleri sanctitati, kán. 216, § 2, 19.))

⁹⁶ Na ekumenických koncilech 1. nicejském, kán. 6; 1. cařihradském, kán. 3; 4. cařihradském, kán. 21; 4. lateránském, kán. 5; Florentském, Decretum pro Graecis, 6.7.1439, § 9. Srov. Pius XII., motu proprio Cleri sanctitati, 2.6.1957, kán. 219; atd.))

⁹⁷ Srov. shora pozn. 8.))

území patriarchátu, přičemž zůstává nedotčeno právo římského velekněze zasáhnout v jednotlivých případech.

VRCHNÍ ARCIBISKUPOVÉ

10 Co bylo řečeno o patriarchích, platí též v rámci práva o vrchních arcibiskupech, kteří jsou v čele některé celé partikulární církve nebo ritu.⁹⁸

VZNIK NOVÝCH PATRIARCHÁTŮ

11 Poněvadž patriarchální zřízení je ve východních církvích tradiční forma církevní správy, přeje si posvátný všeobecný sněm, aby tam, kde to je potřebné, byly zřizovány nové patriarcháty. Jejich ustavení je vyhrazeno všeobecnému sněmu nebo římskému papeži.⁹⁹

Udílání svátostí

STAROBYLÁ SVÁTOSTNÁ PRAXE

12 Posvátný všeobecný sněm potvrzuje a schvaluje starobylý řád svátostí, zavedený ve východních církvích, a také způsob jejich slavení a udělování; tam, kde to přichází v úvahu, přeje si jeho obnovení.

UDĚLOVATEL BÍŘMOVÁNÍ

13 Ať se obnoví v plném rozsahu předpisy o udělovateli svátostí svatého křížma, platné u Východanů od nejstarších dob. Podle nich mohou udělovat tuto svátost kněží, když použijí křížma svěceného patriarchou nebo biskupem.¹⁰⁰

DALŠÍ NORMY PRO UDĚLOVÁNÍ BÍŘMOVÁNÍ

14 Všichni východní kněží mohou tuto svátost - buď společně se křtem nebo odděleně - platně udělovat všem věřícím kteréhokoli obřadu, nevyjímaje ani latinský; je to dovoleno v rámci předpisů práva jak obecného, tak partikulárního.¹⁰¹ Kněží latinského obřadu, pokud mají fakulty k udělování této svátosti, mohou ji udělovat také věřícím východních církví, aniž je tím dotčen ritus těch věřících; je to dovoleno v rámci předpisů práva jak obecného, tak partikulárního.¹⁰²

POVINNOST SVÁTEČNÍ LITURGIE

15 Věřící jsou povinni o nedělích a svátcích účastnit se Boží liturgie, nebo podle předpisů či zvyklostí svého ritu modlitby Božích chval.¹⁰³ Aby věřící mohli snadněji splnit tento závazek, stanoví se pro splnění tohoto příkazu lhůta, a to od večera předešlého dne až do konce dne nedělního nebo svátečního.¹⁰⁴ Naléhavě se doporučuje věřícím, aby v těchto dnech, ba spíše ještě častěji, třeba i denně, přijímali Nejsvětější Eucharistii.¹⁰⁵

ZPOVĚDNÍ JURISDIKCE

16 S ohledem na to, že věřící různých partikulárních církví žijí trvale promíseni v témž východním kraji nebo teritoriu, rozšiřuje se zpovědní pravomoc, udělená řádně a bez jakéhokoli omezení kněžím kteréhokoli ritu vlastními hierarchiemi, na celé teritorium

⁹⁸ Srov. Efezský koncil, kán. 8; Kliment VIII., Decret Romanum Pontificem, 23.2.1956; Pius VII., apošt. list In universalis Ecclesiae, 22.2.1807; Pius XII., motu proprio Cleri sanctitati, 2.6.1957, kán. 324-339; synod v Kartágu, r. 419, kán. 17.))

⁹⁹ Synod v Kartágu, r. 419, kán. 17 a 57; Chalcedon, r. 451, kán. 12; sv. Inocenc I., list Et onus et honor, kolem r. 415: „Nam quid sciscitaris“; sv. Mikuláš I., list Ad consulta vestra, 13.11.866: „A quo autem“; Inocenc III., list Rex regum, 25.2.1214; Lev XII., apošt. konst. Petrus Apostolorum Princeps, 15.8.1824; Lev XIII., apošt. list Christi Domini, r. 1895; Pius XII., motu proprio Cleri sanctitati, 2.6.1957, kán. 159.))

¹⁰⁰ Srov. Inocenc IV., list Sub catholicae, 6.3.1254, § 3, č. 4; 2. lyonský sněm, r. 1274 (vyznání víry Michala Paleologa před Řehořem X.); Evžen IV. na Florentském sněmu, konst. Exultate Deo, 22.11.1439, § 11; Kliment VIII., instrukce Sanctissimus, 31.8.1595; Benedikt XIV., konst. etsi pastoralis, 26.5.1742, § II, č. 1 atd.; Laodicejský sněm, r. 347/381, kán. III, č. 2; a jiné partikulární synody.))

¹⁰¹ Srov. Sv. oficiem, instrukce biskupu spišského, r. 1783; Kongr. de Propaganda Fide, Koptům, 15.3.1790, č. XIII; dekret z 6.10.1863, C. a; Kongr. pro vých. církve, 1.5.1948; Sv. oficiem, odpověď 22.4.1896 s listem z 19.5.1896.))

¹⁰² CIC, kán. 782, § 4; Kongr. pro vých. církve, dekret „O udílání bířmování také východním věřícím kněžími latinského ritu, kteří mají toto povolení pro věřící svého ritu“, 1.5.1948.))

¹⁰³ Srov. Laodicejský synod, r. 347/381, kán. 29; Nikeforos Cařihradský, kap. 14; arménský synod v Divinu, r. 719, kán. 31; sv. Teodor Studita, Kázání 21; sv. Mikuláš I., list Ad consulta vestra, 13.11.866: „In quorum Apostolorum“; „Nosse cupitis“; „Quod interrogatis“; „Praeterea consulitis“; „Si die Dominico“; a partikulární synody.))

¹⁰⁴ Je to něco nového, aspoň kde platí závazek účastnit se svaté liturgie; ostatně, odpovídá to pojetí liturgického dne u Východanů.))

¹⁰⁵ Srov. Canones Apostolorum 8 a 9; antiochijský synod, r. 341, kán. 2; Timotej Alexandrijský, Interrogatio 3; Inocenc III., konst. Quia divinae, 4.1.1215; rovněž četné partikulární synody východních církví v novější době.))

toho, kdo tu pravomoc udělil, i na místa a na věřící kteréhokoli obřadu v témže teritoriu, ledaže by to místní hierarcha pro místa svého ritu výslovně odmítl.¹⁰⁶

JÁHENSTVÍ A NIŽŠÍ SVĚCENÍ

17 Aby ve východních církvích znovu ožil starobylý řád svátosti svěcení, přeje si tento posvátný sněm, aby byla obnovena instituce stálého jáhenství tam, kde již zanikla.¹⁰⁷ Pokud jde o podjáhenství a nižší svěcení i o jejich práva a povinnosti, o tom ať rozhodne zákonodárná autorita každé partikulární církve.¹⁰⁸

SMÍŠENÁ MANŽELSTVÍ

18 Aby se zabránilo neplatným manželstvím a aby se zajistila trvalost a svatost manželství i domácí mír, stanoví posvátný sněm, že pro manželství mezi východními katolíky a pokřtěnými východními nekatolíky je kanonická forma závazná pouze k tomu, aby jeho uzavření bylo dovolené. K platnému uzavření stačí přítomnost posvěceného duchovního, ovšem za předpokladu, že budou zachovány právní předpisy.¹⁰⁹

Bohoslužba

SVÁTKY

19 Právo ustanovovat, přenášet a rušit sváteční dny společné pro všechny východní církve napříště přísluší jedině ekumenickému sněmu nebo Apoštolskému stolci. Právo ustanovovat, přenášet nebo rušit sváteční dny pro jednotlivé partikulární církve přísluší, kromě Apoštolského stolce, synodům patriarchálním nebo arcibiskupským, ovšem s ohledem na celou krajinu a na ostatní partikulární církve.¹¹⁰

DATUM VELIKONOC

20 Dokud nebude dosaženo žádoucí dohody mezi všemi křesťany o jednotném datu slavení velikonoce, pověřují se prozatím patriarchové nebo nejvyšší územní církevní autority, aby se jednomyslně a po poradě s těmi, jichž se to týká, dohodli o slavení velikonoce ve stejnou neděli, a to na prospěch jednoty mezi křesťany v témž kraji nebo národě.¹¹¹

MOŽNOST PŘÍZPŮBENÍ

21 Jednotliví věřící, kteří se zdržují mimo krajinu nebo území vlastního obřadu, mohou se ohledně posvátných dob plně přizpůsobit řádu, který platí v místě jejich pobytu. V rodinách, jejichž členové náleží k rozdílným ritům, je dovoleno zachovávat tento řád podle jednoho ritu.¹¹²

BOŽÍ CHVÁLY

22 Východní klerikové a řeholníci necht' konají podle předpisů a tradic vlastního řádu modlitby Božích chval, které byly odedávna u všech východních církví ve velké úctě.¹¹³ Také věřící ať se po příkladu předků podle možnosti zbožně modlí Boží chvály.

LITURGICKÉ JAZYKY

23 Patriarcha se synodem nebo nejvyšší autorita každé církve spolu s radou hierarchů má právo upravovat užívání jazyků při posvátných liturgických úkonech a schvalo-

¹⁰⁶ Kánon činí opatření, pro dobro duší, ohledně více jurisdikcí na témže území; teritoriální povaha jurisdikce zůstává zachována.))

¹⁰⁷ Srov. 1. nicejský koncil, kán. 18; novocezarejský synod, r. 314/325, kán. 12; sardický synod, r. 343, kán. 8; sv. Lev Vel., list Omnium quidem, 13.1.444; Chalcedonský koncil, kán. 6; 4. cařihradský koncil, kán. 23, 26; atd.))

¹⁰⁸ Podjáhenství se považuje u mnohých východních církví za nižší svěcení; v motu proprio Pia XII. Cleri sanctitati se však pro ně předepisují závazky vyššího svěcení. Kánon stanoví, aby v závazcích podjáhenství nastal návrat k staré praxi jednotlivých církví, a tak omezuje platnost obecného práva obsaženého v Cleri sanctitati.))

¹⁰⁹ Srov. Pius XII., motu proprio Crevrae allatae, 22.2.1949, kán. 32, § 2, č. 5 (pravomoc patriarchů dispensovat od povinné formy); Pius XII., motu proprio Cleri sanctitati, 2.6.1957, kán. 267 (fakulta patriarchů pro sanatio in radice); Svaté ofidium a Kongregace pro východní církve dávají r. 1957 na pět let fakultu dispensovat od povinné formy a sanovat při nedostatku formy „metropolitům a jiným místním ordinářům mimo patriarchát (...) kteří nemají jiného představeného mimo Svatý stolec“.)

¹¹⁰ Srov. Lev Vel., list Quod saepissime, 15.4.454: „Petitionem autem“; Nikeforos Cařihr., kap. 13; synod patriarchy Sergia, 18.9.1596, kán. 17; Pius VI., apošt. list Assueto paterne, 8.4.1775; atd.))

¹¹¹ Srov. 2. vat. koncil, Konst. o posvátné liturgii Sacrosanctum concilium, 4.12.1963.))

¹¹² Srov. Kliment VIII., instrukce Sanctissimus, 31.8.1595, § 6: „Si ipsi graeci“; „Svaté ofidium, 7.6.1673 ad 1 a 3, 13.3.1727 ad 1; Kongr. de Propaganda Fide, dekret 18.8.1913, čl. 33; dekret 14.8.1914, čl. 27; dekret 27.3.1916, čl. 14; Kongr. pro východní církve, dekret 1.3.1929, čl. 36; dekret 4.5.1930, čl. 41.))

¹¹³ Srov. Laodic. synod, 347/381, kán. 18; chaldej. synod Mar Issaka, r. 410, kán. 15; sv. Nerses z Hromklaje Arménský, r. 1166; Inocenc IV., list Sub catholicae, 6.3.1254, § 8; Benedikt XIV., konst. Etsi pastoralis, 26.5.1742, § 7, č. 5; instrukce Eo quamvis tempore, 4.5.1745, §§ 42n; rovněž partikulární synody v novější době: arménský (1911), koptský (1898), maronitský (1736), rumunský (1872), rusínský (1891), syrský (1888).))

vat překlady liturgických textů do národního jazyka, když o tom informuje Apoštolský stolec.¹¹⁴

Styky s bratry z odloučených církví

ZVLÁŠTNÍ ÚKOL: PODPOROVAT JEDNOTU

24 Východní církve, které jsou ve společenství s Římským apoštolským stolcem, mají zvláštní úkol podporovat jednotu všech křesťanů, zvláště východních, podle zásad dekretu o ekumenismu tohoto posvátného sněmu, a to především modlitbami, příkladem života, úzkostlivou věrností ke starobylým východním tradicím, lepším vzájemným poznáváním, spoluprací a bratrskou úctou k věcem i k lidem.¹¹⁵

NÁVRAT JEDNOTLIVÝCH VÝCHOĐANŮ

25 Od odloučených východních křesťanů, kteří pod vlivem Ducha svatého přicházejí ke katolické jednotě, ať se nežádá více, než co vyžaduje prosté vyznání katolické víry. A poněvadž se u nich uchovalo platné kněžství, východní klerikové, kteří přicházejí ke katolické jednotě, mají právo uplatňovat vlastní moc svěcení podle směrnic stanovených příslušnou autoritou.¹¹⁶

SPOLUÚČAST V BOHOSLUŽBĚ - COMMUNICATIO IN SACRIS

26 Boží zákon zakazuje spoluúčast v bohoslužbě, jestliže škodí jednotě církve nebo obsahuje formální schvalování bludu, nebezpečí odpadu od víry, pohoršení nebo náboženské lhostejnosti.¹¹⁷ Pastorační praxe však ukazuje, že pokud jde o východní bratry, je možné a nutné přihlížet k rozličným okolnostem u jednotlivců, u nichž ani není porušována jednotu církve, ani není třeba se obávat nebezpečí, a naproti tomu se hlásí naléhavá potřeba vzhledem ke spáse nebo pro duchovní dobro lidí. Proto katolická církev se zřetelem na dobové, místní a osobní okolnosti často posuzovala a posuzuje tuto skutečnost mírněji; dává všem prostředky spásy i svědectví lásky mezi křesťany účastí na svátostech a jiných posvátných úkonech nebo věcech. Toto vše posvátný sněm uvážil, a v zájmu toho, „aby se naše přísné posuzování nestalo překážkou těm, o jejichž spásu jde“,¹¹⁸ a také aby se více působilo ve prospěch jednoty s odloučenými východními církvemi, ustanovuje, aby se postupovalo takto:

SVÁTOSTNÁ ÚČAST

27 Při zachování připomenutých zásad se mohou udělovat svátosti pokání, eucharistie a pomazání nemocných východním křesťanům, kteří jsou bez viny odloučení od katolické církve, jestliže sami o ně žádají a jsou řádně připraveni. I katolíkům je dovoleno žádat tyto svátosti od těch nekatolických kněží, v jejichž církvi se svátosti platně udělují, kdykoli to radí nutnost nebo opravdový duchovní užitek, a přístup ke katolickému knězi je fyzicky nebo morálně nemožný.¹¹⁹

MIMOSVÁTOSTNÁ ÚČAST

28 Při zachování týchž zásad je z oprávněného důvodu dovolena také společná účast katolíků a odloučených východních bratří¹²⁰ na posvátných úkonech, věcech a místech.

DOZOR NAD TOUTO PRAXÍ

29 Místním hierarchům se svěřuje sledování a řízení této mírnější úpravy spoluúčasti v bohoslužbě s bratry z odloučených východních církví. Ať se vzájemně poradí, a je-li třeba, ať vyslechnou též názor hierarchů odloučených církví a vhodnými i účinnými předpisy a směrnicemi ať upraví vzájemné soužití křesťanů.

Závěr

PERSPEKTIVA: SJEDNOCENÍ S CELÝM VÝCHODEM

30 Posvátný sněm se velice raduje z plodné a účinné spolupráce katolických východních a západních církví. Zároveň prohlašuje: Všechny tyto právní úpravy jsou stanoveny pro současné poměry, dokud církev katolická a odloučené východní církve nedospějí k plnosti společenství.

¹¹⁴ Podle východní tradice.))

¹¹⁵ Podle znění bul o sjednocení jednotlivých katolických východních církví.))

¹¹⁶ Závazek koncilu vůči odloučeným východním bratrům, týkající se všech stupňů svěcení jak božského, tak církevního práva.))

¹¹⁷ Tato nauka platí i u odloučených církví.))

¹¹⁸ Sv. Bazil Vel., Epist. can. ad Amphilochium: PG 32, 669B.))

¹¹⁹ Za podklad zmírnění se považuje: 1. platnost svátostí, 2. upřímný úmysl a dispozice, 3. nutnost pro věčnou spásu, 4. nepřítomnost vlastního kněze, 5. vyloučení nebezpečí, kterých je třeba se varovat, a vyloučení formálního souhlasu s bludem.))

¹²⁰ Jde tu o uvedenou „mimosvátostnou spoluúčast v bohoslužbě“ (communicatio in sacris extrasacramentalis). Koncil povoluje zmírnění, je však třeba zachovat předpisy.))

Zatím se však všichni východní i západní křesťané naléhavě žádají, aby vroucně a vytrvale, ba denně prosili v modlitbách Boha, aby se na přímlovu nejsvětější Bohorodičky všichni stali jedno. Ať se také modlí, aby se tak mnohým křesťanům různých církví, kteří trpí a jsou utiskováni, protože vyznávají jméno Kristovo, dostalo plnosti posily a útěchy Ducha svatého utěšitele.

Všichni se v bratrské lásce navzájem milujme, v uctivosti předcházejme jeden druhého.¹²¹

S tím vším vcelku i jednotlivě, co bylo stanoveno v tomto dekretu, souhlasili otcové posvátného sněmu. A my apoštolskou mocí Kristem nám svěřenou spolu se ctihodnými otci v Duchu svatém to schvalujeme, rozhodujeme a ustanovujeme, a co takto sněm ustanovil, k Boží slávě přikazujeme vyhlásit.

V Římě u svatého Petra dne 21. listopadu 1964.

Já PAVEL, biskup katolické církve

Následují podpisy otců.

---

¹²¹ Srov. Řím 12,10.))